

Глава 3

Крис вървеше пред мен. Къпините се извиваха като мрежа над пътеката, а земята беше осеяна с чакъл. Пътеката следваше доста нелогичен маршрут – ту правеше обратни завой, ту се губеше в обрасли с растителност дерета. Крис обаче не спираше. Когато ми се струваше, че окончателно сме изгубили дирята, той изчезваше в шубраците и след малко виждах ръката му да се стрелва нагоре:

– АХ!

„Не – казваше ми моят вътрешен глас. – Тук нещо не е наред.“ Защо ни е да вървим по пътека, която води към канара? И защо влизаме и излизаме от деретата, вместо да минаваме покрай тях? После си спомних, че вървим по козя пътека; на Крит козите проправят пътя, а пастирите ги следват, като се приспособяват към пространственото мислене на животните. И щом спрях да поставям под въпрос логиката на козите, забелязах гладките камъни и си спомних нещо друго: водата тече само в една посока. Независимо от странния маршрут ние се изкачвахме и неусетно си проправяхме път към канарата.

– Не е ли възхитително? – попита Крис. – Много е вероятно никой преди нас да не е минавал оттук от времето на германската окупация. Все едно влизаме в антична гробница.

Скоро двамата с Крис марширувахме плътно един зад друг. Добре де, Крис маршируваше, а аз го следвах. Той си проправяше път и бързаше напред, а аз просто се стараех да не изоставам. По-млад съм от Крис с десет години и мислех, че съм в много по-добра форма. Отрезви ме фактът, че този 60-годишен социален работник, който никога не спортува и когото лесно мога да си представя да чете неделния вестник в удобно кресло, успя да ме засрами със своята издръжливост и пъргавина по време на изкачването.

– Трябва да ти идва отвътре – сви рамене Крис.

Дали е така? Бях дошъл на Крит, за да разбера.

Древните наричали Крит „Отломъка“. Когато самолетът ви се пригответи за кацане, а наоколо не се вижда и помен от суша, ще разберете откъде идва това название. Тъкмо когато вече си мислите, че ще паднете в морето, пилотът накланя самолета и островът се разкрива пред очите ви със своите брегове, окъпани в морска пяна, сякаш току-що е излязъл от водните недра. На пристанището зад аерогарата се издига мрачна каменна крепост, венецианска постройка от XVI век, която само затвърждава усещането, че правите скок във времето и сте на път да влезете в един свят, възкресен от миналото.

За другото прозвище на Крит – „Островът на героите“ – научих случайно. Търсех материали за Фидипид, древногръцкия вестител, вдъхновил съвременния маратон, когато се натъкнах на странна бележка за един съвременен Фидипид на име Георгиос Психундакис, по-известен като Смешника. Смешника бил възхитителна личност. Когато хитлеристите окупирали Крит, довчерашият овчар се превърнал в планински вестоносец на Съпротивата. Георгиос успявал да се справи с предизвикателства, които биха затруднили и олимпийец: катерел се по заснежените скали с 30-килограмова раница на гърба, изминавал повече от 80 км за една нощ, като се хранел само с варено сено, и успявал да надхитри наказателните отряди на Гестапо, които му устройвали засади. Георгиос дори не бил професионален войник; той бил овчар и живеел спокоен и мирен живот до деня, в който германските парашути се разтворили над дома му.

До този момент си мислех, че тайните на антични герои като Фидипид или са доста преувеличени, или са изгубени в древността. Тук обаче ставаше дума за обикновен човек, който беше извършил

същите подвизи 2500 години по-късно. При това той не е бил единствен: самият Георгиос е разказвал за друг овчар, който сам спасил от германско клане цяло село, пълно с жени и деца. Германците били дошли да търсят скрито оръжие, но когато видели, че в селото няма нито един мъж, а жените не обелват дума, се усъмнили. Германският командир строил жените за разстрел. Точно когато се канел да даде команда „Огън!“, черепът му се пръснал. Един овчар на име Кости Патеракис се бил притекъл на помощ през гората и пристигнал точно навреме, за да убие командира от разстояние половин километър. Останалите германци се пръснали в търсене на прикритие и попаднали право в ръцете на бойците от Съпротивата, които следвали Кости по петите.

Според един британец, член на Съпротивата, чийто живот бил спасен благодарение на мълчанието на смелите гръцки жени, „това е едно от най-впечатляващите събития през войната“. Историята е толкова невероятна, че е лесно да забравим какво всъщност стои зад нея. Кости е трябвало да загърби инстинкта си за самосъхранение и да се изложи на опасност, да пробяга възможно най-бързо няколко километра в пресечена местност, без да направи нито една погрешна стъпка, бързо да пребори гнева, паническия страх и изтощението, да успокои туптящото си сърце и да се прицели. Това не е било просто смела постъпка, а триумф на вродения героизъм и физическия самоконтрол.

Колкото повече се интересувах от критската съпротива, толкова повече такива истории научавах. Наистина ли сред бунтовниците, които са се биели в тила на германците, е имало американски гимназист? Кой е бил изнемощелият затворник, който избягал от военнопленническия лагер и се превърнал в легендарен отмъстител, известен под прозвището „Лъва“? И преди всичко: какво се е случило в действителност, когато банда особняци се опитали да изведат германския комендант от острова? Дори нацистите са си давали сметка, че със стъпването на Крит започват напълно различна борба. В деня, когато бил осъден на смърт за военни престъпления, главнокомандващият Вермахта не обвинил нито нюрнбергските съдии, нито войниците, които загубили войната, нито дори фюрера, който го изоставил. Той обвинил Острова на героите.

„Невероятно силната гръцка съпротива забави поне с два фатални месеца германското нападение над Русия – оплакал се генерал Вилхелм Кайтел малко преди да бъде обесен. – Ако не беше това голямо забавяне, войната щеше да завърши по друг начин... и днес тук щяха да седят други хора.“

А никъде в Гърция Съпротивата не била така находчива, експедитивна и упорита, както на остров Крит. На какво се дължало това?

В други епохи този въпрос не би звучал така загадъчно. През голяма част от човешката история появата на героите не е била плод на случайността; тя е била резултат от многостранни усилия в областта на оптималното хранене, физическия самоконтрол и умствената подготовка. Уменията на героите били изучавани, упражнявани, усъвършенствани и предавани от родители на деца и от учители на ученици. За да бъдеш герой, трябвало не да си смел, а да притежаваш толкова умения, че да не се налага да проявяваш смелост. Целта на героя била не да падне в името на велика идея, а да намери начин изобщо да не пада. Ахил, Одисей и другите класически герои се ужасявали при мисълта за смъртта и се борели със зъби и нокти за всеки миг от своя живот. За да обезсмърти името си, мъжът трябвало да бъде запомнен като победител, а победителите не умират безмълвно. Всичко зависело от способността на отделния човек да отприщи огромните запаси от сила, издръжливост и бързина, които много хора не знаят, че притежават.

Героите се учили да използват собствените си телесни мазнини като източник на енергия, вместо да разчитат на въглеводородни бомби, както правят повечето от нас днес. Складираните мазнини съставляват около една пета от човешкото тяло; това е висококалорично гориво, готово за изгаряне, което е достатъчно, за да изкачим планината и да слезем от нея, без да сложим залък в уста – ако

знаем как да използваме запасите си. Използването на мазнините като гориво е почти забравена тайна на бегачите на дълги разстояния, но когато този способ се прилага, резултатите са впечатляващи. Най-великият триатлонист на всички времена Марк Алън прави своя пробив, след като се научава да изгаря телесни мазнини вместо въглехидрати. Това откритие преобръща подхода му към спорта и му осигурява шест първи места от шампионата „Айрънмен“¹, класиране в челната тройка на почти всички състезания, на които е участвал, а през 1997 г. – и титлата „Най-здравият мъж в света“.

Героите не са трупали мускулатура; вместо това те са разчитали на жилавата и издръжлива фасция – здрава съединителна тъкан, подобна на гумен ремък. Брус Лий бил посредствен боец, преди да се запали по уинчун – единственото бойно изкуство, създадено от жена. Вместо на мускулната сила уинчун разчита на гъвкавостта на фасцията. Лий до такава степен се научил да контролира силата на фасцията, че усъвършенствал т.нар. двусантиметров удар, благодарение на който със съвсем леко движение на юмрука можел да изпрати два пъти по-едър съперник в другия край на стаята. Силата на фасцията е еднаква при всички хора и е почти неизчерпаема. Именно тя помага на воините масаи да скачат колкото човешки бой по време на своите ритуали. Тази сила е в основата както на гръцкия панкратион, така и на бразилското джиу-джицу – два от най-опасните стилове на самоотбрана на всички времена.

Героите трябвало да бъдат напълно непредсказуеми. Те тренирали своята амигдала² чрез „естествено движение“ – единственото движение, познато на хората по онова време. За да оцелеят, предците ни трябвало да се придвижват незабелязано, да се сливат с всеки обект по пътя си, да скачат без страх и да се приземяват уверено. В началото на XX век френският морски офицер Жорж Ебер се заел с изучаването на естественото движение; той наблюдавал играещите деца, които тичали, катерели се и се боричкали, и разбрал колко са важни спонтанността и импровизацията. По-късно, когато учениците на Ебер, практикуващи естествено движение, били подложени на тестове за сила, бързина, ловкост и издръжливост, те показали резултати, сравними с тези на най-добрите декатлонисти в света.

Ето защо гърците не чакали героите просто да се появят; вместо това те създавали герои. Усъвършенствали хранителен режим, който потиска глада, дава сила и превръща телесните мазнини в гориво. Развили техники за контрол на страха и прилива на адреналин и се научили да черпят от забележителната скрита сила на еластичните тъкани в тялото, които са много по-издръжливи и ефективни от мускулите. Преди повече от две хиляди години древните гърци се заели не на шега да открият героя във всеки човек. А после изчезнали.

---

¹Световно първенство по триатлон, провеждано всяка година на Хаваите – б. пр.

²Мозъчни ядра, отговорни за емоционалните реакции, с важна роля при преработката на паметта и вземането на решения – б. конс.

